

ศึกษาคุณค่าประเพณีขึ้นเขาพนมสวายต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสวาย

อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

THE TRADITIONAL VALUES OF THE ASCENDING PANOOMSAWAI MOUNTAIN FESTIVAL AND ITS
INFLUENCE ON THE WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN SAWAI
SUB-DISTRICT MUANGSURIN DISTRICT SURIN PROVINCE

พระอธิการประกาศ สิริวงโณ (สิทธิศรี)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระอธิการเวียง กิตติวงโณ,ดร พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ,ผศ.ดร นายธีรทิพย์ พวงจันทร์

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้วิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่าประเพณีขึ้นเขาพนมสวายต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสวาย” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลสวาย (2) เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญขึ้นพนมสวายของชุมชนตำบลสวาย (3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าและแนวทางสืบสานประเพณีการทำบุญขึ้นเขาพนมสวายกับการทำบุญในพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ตำบลสวายเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีโบราณสถาน คือ ภูเขาพนมสวายที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลสวาย และตำบลนาบัว จะมีประเพณีขึ้นเขาพนมสวายเป็นประจำทุกปี โดยเป็นงานบุญเดือนห้าจะจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันแรม 14 ค่ำ เดือน 4 ถึงวัน ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิมโดยการนำความเชื่อทางพุทธศานานำมาผสมผสานกับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์อย่างกลมกลืนและเหมาะสม 2) ประเพณีเป็นสิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือประเพณีขึ้นเขาสวายก็เช่นกันจะเลือกทำในช่วงเดือน 5 ทุกคนจะหยุดงานเป็นเวลา 7 วัน เพื่อการแสวงบุญขึ้น “พนมสวาย” ความสำคัญของประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย ถือว่าเป็นการขึ้นไปเคารพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มักเชื่อว่าสิ่งสถิตอยู่บนยอดเขามีการทำบุญสวดมนต์หมู่บ้านหรือที่วัดเป็นเวลา 3 วัน มีพิธีกรรมนำอัฐิธาตุหรือกระดูกของบรรพบุรุษ มาทำบุญอุทิศในเทศกาลสงกรานต์สรงน้ำพระพุทธรูปและสรงน้ำผู้สูงอายุสมัยโบราณนิยมปฏิบัติทำบุญสรงน้ำพระในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 5 และการเล่นพื้นบ้านเพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวเชื่อมความสัมพันธ์ และ 3) การอนุรักษ์สืบสานประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย เป็นการรักษาไว้เพื่อให้คงสภาพเดิมไม่ให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลา ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีให้คนรุ่นลูกหลานที่เกิดในยุคสมัยปัจจุบันได้เรียนรู้ประเพณี ซึ่งแสดงถึงความเป็นชาติ มีวัฒนธรรมอันดีงามของชนในชาติสะท้อนให้เห็นถึงความความเจริญของบ้านเมืองสำหรับชาวจังหวัดสุรินทร์ประเพณีการขึ้นเขาสวาย ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของชาวเขมร เชื้อสายไทย เป็นวันแห่งความสุขที่ได้กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้พบปะญาติพี่น้องได้ทำบุญอุทิศ และก่อเจดีย์ทรายยังเป็นกุศโลบายในการพัฒนาวัด

คำสำคัญ : ประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย,คุณค่า

Abstract

The topic of the research is “Studying the Traditional Values of Ascending PanoomSawai Mountain Festival and its Influence on the Way of Life of People in Sawai Sub-District MuangSusinDistrictSurin Province” The research has three objectives namely:1.To study the basic methods of the Sawai sub-district community.2.To study the traditions of making merit through the Ascending Sawai Mountain Festival of Sawai sub-district community.3.To analyze the traditional methods and values of making merit through the Ascending Sawai Mountain Festival and making merit in Buddhism. The result of the research found that: 1. Sawai sub-district has a long history and has archaeological sites namely the Sawaimountain places in Sawai sub-district and Nabua sub-district. This is an annual event on the 1st day of the waxing moon of the 5th lunar month for 3 days every year. Ascending Sawai mountain festival is an ancient tradition that harmoniously weaves together Buddhist and Hindu teachings. 2. This festival is an ancient belief of the people in Surin that has been a practice for a long time. This festival is done on the fifth lunar month, the major break of 7 days (from the first to the seventh day of the waning moon of the fifth lunar month). People have formed this belief from the ancient times when it stated that Sawai Mountain is a place for pilgrimage and there are many holy things or spirits on the top of mountain. People chant and pay homage at the village or at the monastery for 3 days. People take bone ash of ancestor including bone ash of monks who passed away (the making of merits for the dead people). During Songkran Festival people sprinkle scented water on the Buddha Image to show respect to elders. They also pour scented water from fourteen day of the waning moon of the fifth lunar month. There is a folklore of Thailand that speaks on the value to community is the opportunity to create unity within the community, so as to join the acquire merits, meet each other and enjoy entertaining events. 3. Ascending Sawai Mountain Festival is a conservative tradition which preserves the traditions for generations and helps others learn their identity and traditions, their culture of the nation, and reflect on the prosperity of the country. For Surin people, they believe that ascending Sawai Mountain is an important festival of Khmer, who has Thai nationality. This festival is the happy day that they have a chance to meet family, pay homage to the ancestors and carrying sand to temple and forming sand pagodas, this idea is a good method of developing the monastery of ancient time in Thai society.

Keywords: Traditional Ascending PanoomSawai Mountain, Values

บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอน เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้แสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรม ความดีงามให้แก่ประชาชน ตามเจตนารมณ์เดิมของพระพุทธองค์ที่ทรงเผยแผ่ในยุคแรก เนื่องจากในยุคนั้นพระองค์ ได้ส่งพระสาวกกลุ่มแรกไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรกนั้น จำนวน 60 รูปไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วยตรัสเป็นพุทธ

พบว่า “จรรณิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปายอตถายหิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม” (วิ.ม.(ไทย) 4/32/27) ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์” (วิ.ม.(ไทย) 4/34/40) และด้วยเหตุแห่งความนับถือศรัทธา และเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานี้เอง เป็นแรงบันดาลใจให้นักปราชญ์สร้างสรรค์ผลงานทางด้านศาสนาขึ้นเพื่อใช้สั่งสอนและสืบทอดคุณธรรมในศาสนา ดังเช่น ผลงานประพันธ์เรื่องมหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดก ที่พระสงฆ์นำไปใช้เทศนาโน้มน้าวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา โดยประสงค์จะยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นและเกิดความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาเรื่องมหาชาติ เป็นที่นิยมกันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประชุมกันฟังเทศน์มหาชาติทุก ๆ ปี อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องมีความสนุกสนานและมี คติธรรมสอนไปในตัว พุทธศาสนิกชนจึงได้นำเอาหลักคำสอนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เนื้อหาสาระของพระธรรมเทศนาส่วนใหญ่ก็ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ คตินิยมในการฟังเทศน์จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย และพระสงฆ์มีส่วนสำคัญยิ่งในการรักษาประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น

จังหวัดสุรินทร์มีประเพณีของการทำบุญขึ้นเขาพนมสวายที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน คุณค่าด้านประเพณีและวัฒนธรรมก่อให้เกิดเอกลักษณ์แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองเป็นเครื่องหมายแห่งการสามัคคีสันติสืบทอดยาวนานของภาคอีสาน ทั้งยังเป็นเครื่องช่วยให้คนอีสานทั้งภาคมีความรู้สึกผูกพันรักสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่เกิดจากอิทธิพลจารีตประเพณีได้หล่อหลอมจิตใจของชาวอีสานในจังหวัดสุรินทร์ให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง (พวงพิกุล มัชฌิมา, 2553) และชาวอีสานมีประเพณีและพิธีกรรมเป็นของตนเองมาช้านานเป็นเอกลักษณ์และแสดงความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตกาลประเพณีและพิธีกรรมทั่วไปของชาวอีสานสามารถจำแนกประเภทได้ดังนี้ 1) ประเพณีและพิธีกรรมตามวงจรชีวิต 2) ประเพณีและพิธีกรรมตามโอกาส 3) ประเพณีและพิธีกรรมตามกาลเวลา ความเชื่อทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคนในสังคม หลักสำคัญของศาสนาคือการทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ดังนั้นเทศกาลพิธีกรรมที่เป็นประเพณีของชาวจังหวัดสุรินทร์ที่ได้ปฏิบัติมาเป็นประจำทุกปี คือ เทศกาลประเพณีการขึ้นเขาพนมสวาย หมู่เขาพนมสวายนี้ บรรพบุรุษชาวจังหวัดสุรินทร์ถือเป็นสถานที่แสวงบุญที่สำคัญและก่อนเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี คือในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งเป็นวันหยุดงานตามประเพณีของจังหวัดสุรินทร์มาแต่โบราณต้องขึ้นไปกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขาพนมสวาย ตั้งอยู่ในบริเวณรอยต่อของตำบลสวายและตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารจดหมายเหตุ, 2544 : 74) ประชาชนชาวจังหวัดสุรินทร์ถือว่าประเพณีการทำบุญขึ้นเขาพนมสวายเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ และเป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความกตัญญูและความเคารพต่อบรรพบุรุษทั้งที่ล่วงลับจากไปแล้วยังมีชีวิตอยู่ด้วยการรดน้ำขอพรจากญาติผู้ใหญ่

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลสวาย
2. เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญขึ้นเขาพนมสวายของชุมชนตำบลสวาย
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าและแนวทางสืบสานประเพณีการทำบุญขึ้นเขาพนมสวายกับการทำบุญใน

พระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณค่าประเพณีขึ้นเขาพนมสวายต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ แนวทางการศึกษา ดังนี้

รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาแบ่งการศึกษออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

ปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ ปีพุทธศักราช 2539

ทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ตำรา หนังสืองานวิจัย วารสาร เอกสาร และบทเทศนาที่กล่าวถึงคุณค่าประเพณีในงานมงคลต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้กรอบคุณค่าประเพณีนิยมในพระพุทธศาสนา

ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ นักปราชญ์ชาวบ้าน รวม 14 รูป/คน และพระสงฆ์ระดับชั้นสัญญาบัตรประมาณ 5 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาจากเอกสารของชุมชนบ้านสวายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เช่น ประวัติความเป็นมา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมของชุมชน

2) สัมภาษณ์เชิงลึกและพูดคุย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เก็บข้อมูลจากคัมภีร์ ตำรา คือ พระไตรปิฎก วรรณคดี งานวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2) เก็บข้อมูลภาคสนาม แบบการสัมภาษณ์ระยะเวลาเดือน มิถุนายน 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคตินิยม ในศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการทำบุญประเพณีการขึ้นพนมสวาย เพื่ออนุรักษ์ประเพณีไว้ และพัฒนาสังคมและชุมชน

2) เรียบเรียงผลการศึกษา และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณค่าประเพณีขึ้นเขาพนมสวายต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสวาย สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1) **ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลสวาย** ความเป็นมาของชุมชน ผลวิจัยพบว่าตำบลสวายเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน นับว่าเป็นชุมชนใหญ่ที่มีประชากรมากพอสมควร และมีโบราณสถาน คือ ภูเขาพนมสวายที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลสวาย และตำบลนาบัว จะมีประเพณีขึ้นเขาพนมสวายเป็นประจำทุกปี โดยเป็นงานบุญเดือนห้าจะจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันแรม 14 ค่ำ เดือน 4 ถึงวัน ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิมโดยการนำความเชื่อทางพุทธศาสนานำมาผสมผสานกับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์อย่างกลมกลืนและเหมาะสม ดังนั้นความเชื่อในการขึ้นเขาพนมสวายจึงเป็นความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีพื้นฐานหลักมาจากคติในพระพุทธศาสนา คือ ความกตัญญูต่อบุพการี

2) **ศึกษาประเพณีการทำบุญขึ้นพนมสวายของชุมชนตำบลสวายประเพณีการทำบุญที่สืบทอดกันมาตั้งแต่จากรุ่นสู่รุ่น** ผลการวิจัยพบว่าประเพณีเป็นสิ่งที่นิยมถือปฏิบัติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน

ขนบธรรมเนียมหรือประเพณีขึ้นเขาสวยก็เช่นกันจะเลือกทำในช่วงเดือน 5 ทุกคนจะหยุดงานเป็นเวลา 7 วัน เพื่อการแสวงบุญขึ้น“พนมสวาย” ความสำคัญของประเพณีขึ้นเขาสวยของชาวเขมร (เขมร) สุรินทร์ในสมัยโบราณนั้น ถือว่าเป็นการขึ้นไปเคารพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มักเชื่อว่าจะสิงสถิตอยู่บนยอดเขา การทำบุญแก้แค้นเริ่มจากการ ตอมตุ๋นเป็นเวลา 3 วันคือ วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 5 และชาวบ้านจะมีการทำบุญสวดมนต์หมู่บ้านหรือที่วัดเป็นเวลา 3 วัน มีพิธีกรรมนำอิฐธาตุหรือกระดูกบรรพบุรุษของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย มาทำบุญในเทศกาลสงกรานต์ เรียกว่าทำบุญตักน้ำและสงน้ำพระพุทธรูปประจำหมู่บ้าน พระพุทธรูปประจำวัด และสงน้ำผู้สูงอายุในสมัยโบราณนิยมปฏิบัติทำบุญสงน้ำพระในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 5 ยังมีการละเล่นพื้นบ้านเป็นที่สำคัญและนิยมชมชอบของชาวบ้านทั่วไป เช่น การเรือมรดก การลื้อดอันเร และการเล่นสบ้าเพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวมีความสัมพันธ์กัน เชื่อมความสามัคคี

3) วิเคราะห์คุณค่าและแนวทางสืบสานประเพณีการทำบุญขึ้นเขาสวยกับการทำบุญขึ้นเขาสวยกับการทำบุญในพระพุทธศาสนา การอนุรักษ์รักษาประเพณีจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ให้ประเพณีคงอยู่ได้ ผลการวิจัยพบว่าการอนุรักษ์สืบสานประเพณีขึ้นเขาสวย คือ การรักษาไว้เพื่อให้คงสภาพเดิมไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงเสื่อมสภาพ หรือสูญสิ้นไปตามกาลเวลา ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลที่เกิดในยุคสมัยปัจจุบันให้เป็นผู้ได้รับการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติการ ประเพณีแสดงถึงความเป็นชาติ ความที่มีวัฒนธรรม อารยธรรมอันดีงามของชนชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความเก่าแก่ของบ้านเมืองมีความเจริญมาช้านาน ประเพณีทั้งสิบสองเดือน (ฮีต 12) คองสิบสี่ ของชาวอีสาน สำหรับชาวจังหวัดสุรินทร์ประเพณีการขึ้นเขาสวย ถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวเขมร เชื้อสายไทย ซึ่งถือว่าเป็นวันแห่งความสุขที่ได้กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้พบปะญาติพี่น้องได้ทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษญาติสนิทมิตรสหายที่ได้ล่วงลับไป การก่อเจดีย์ทรายยังเป็นกุศโลบายในการเชื่อมความสัมพันธ์ และความสามัคคีแก่คนในชุมชน โดยจะมีความเชื่อเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการพัฒนาวัดด้วยการขนทรายเข้าวัด เป็นวัสดุที่ใช้การก่อสร้าง หรือในซ่อมแซมวัด การรักษาประเพณีด้วยวิธีละเล่นพื้นบ้าน คือ การแสดงวัฒนธรรมทางออกร่างกาย เป็นวัฒนธรรมอารยธรรม ที่เจริญแล้วมีความงดงามที่ซ่อนไว้ในตัวของศิลปะ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยและรวบรวมความรู้เป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาคุณค่าประเพณีขึ้นเขาสวยต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสวาย”นี้ทำให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นสมบัติทางภูมิปัญญาของคนโบราณได้สร้างไว้ ด้วยการแนะนำให้คนรุ่นหลังในปัจจุบันเข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ และพาปฏิบัติให้ถูกต้องตามประเพณีดั้งเดิม ทั้งเป็นนามธรรมเข้าใจหลักธรรมบุญบาปที่เป็นคำสอนของพระพุทธศาสนา และที่เป็นรูปธรรม คือ การประกอบพิธีกรรม เครื่องเช่น ไหว้ และเครื่องสังเวยต่าง ๆ ที่เป็นบริวารของพิธีกรรม เพื่อพิธีกรรมเหล่านี้คงอยู่ถึงลูกหลานในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาที่ยังจำเป็นต้องนำมาบูรณาการประเด็นที่น่าสนใจให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ในภาคอีสาน และมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาอยู่มาก โดยเฉพาะหลักปริศนาธรรมที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ศึกษาให้เข้าใจ หลากหลายและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมดังนี้

(1) “ศึกษาประเพณีการทำบุญอุทิศให้คนที่ตายได้รับผลจริงตามเจตนาที่อุทิศให้” โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปช่วยอธิบาย และใช้พิธีกรรมเป็นสื่อ (2) “ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นความเชื่อของคนภาคอีสาน” มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไร ทั้งปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงพิกุล มัชฌิมา, (2537). “บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสากบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม”. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารจดหมายเหตุ, (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และ**

ภูมิปัญญา จังหวัดสุรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.